

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS SAAREMAA VALLA TERRITOOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Saaremaa vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

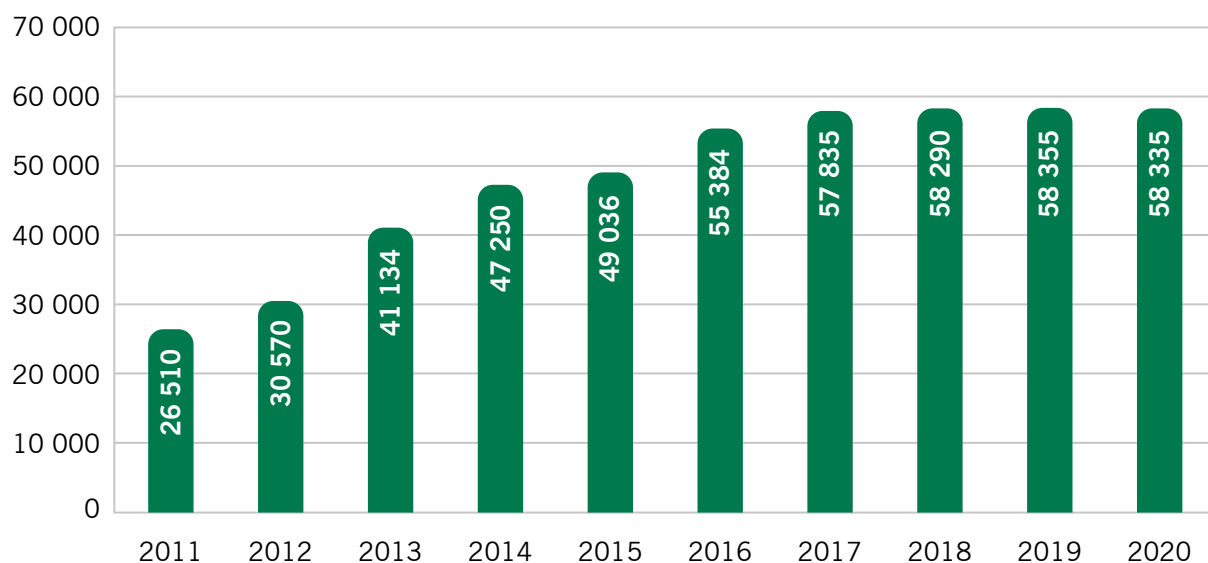
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

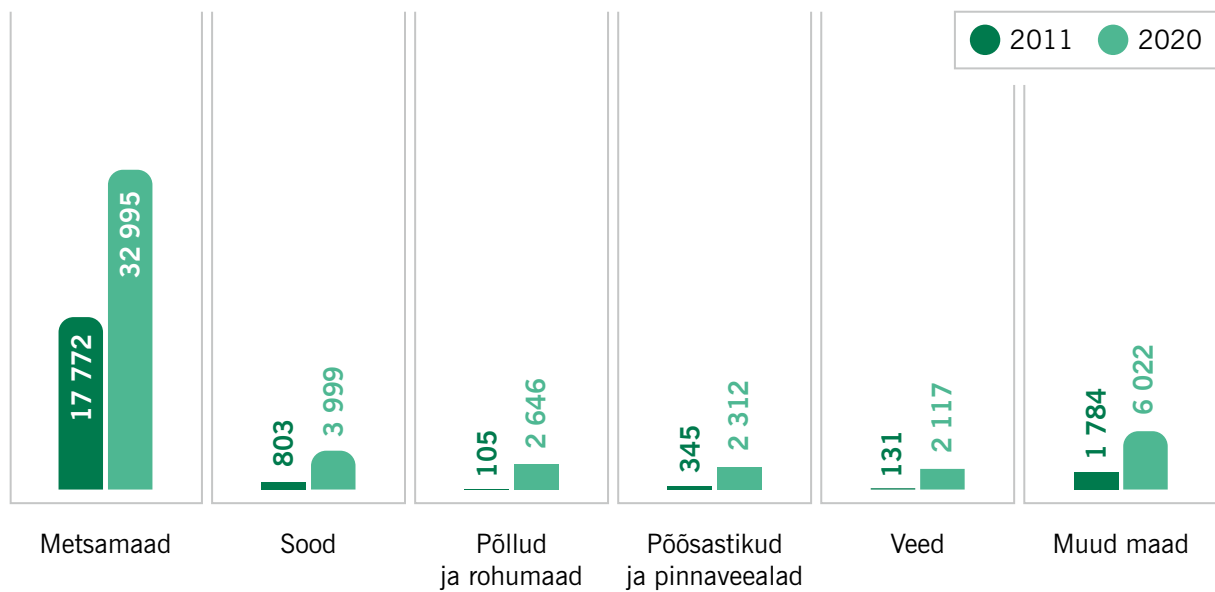
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Saaremaa valla** territooriumil on **58 335 ha**, mis moodustab **21%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011.–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

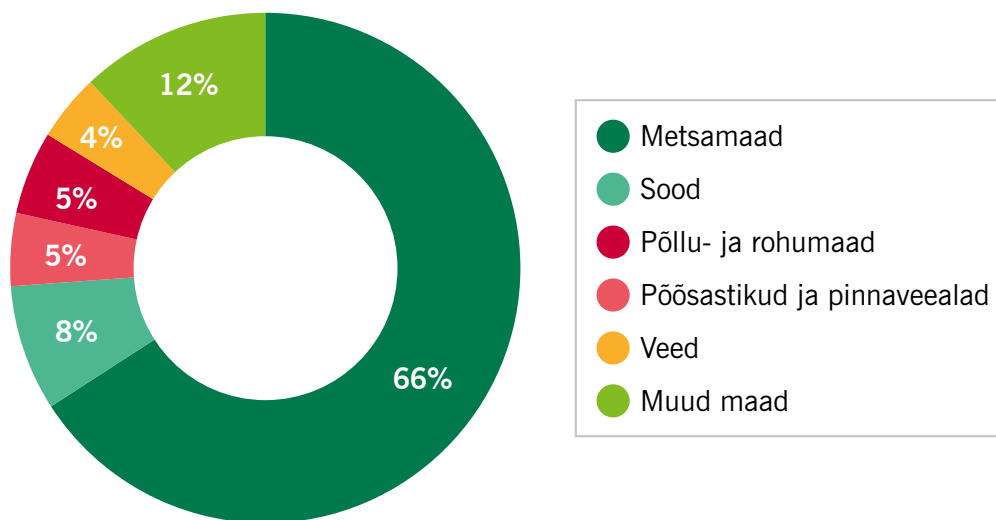

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

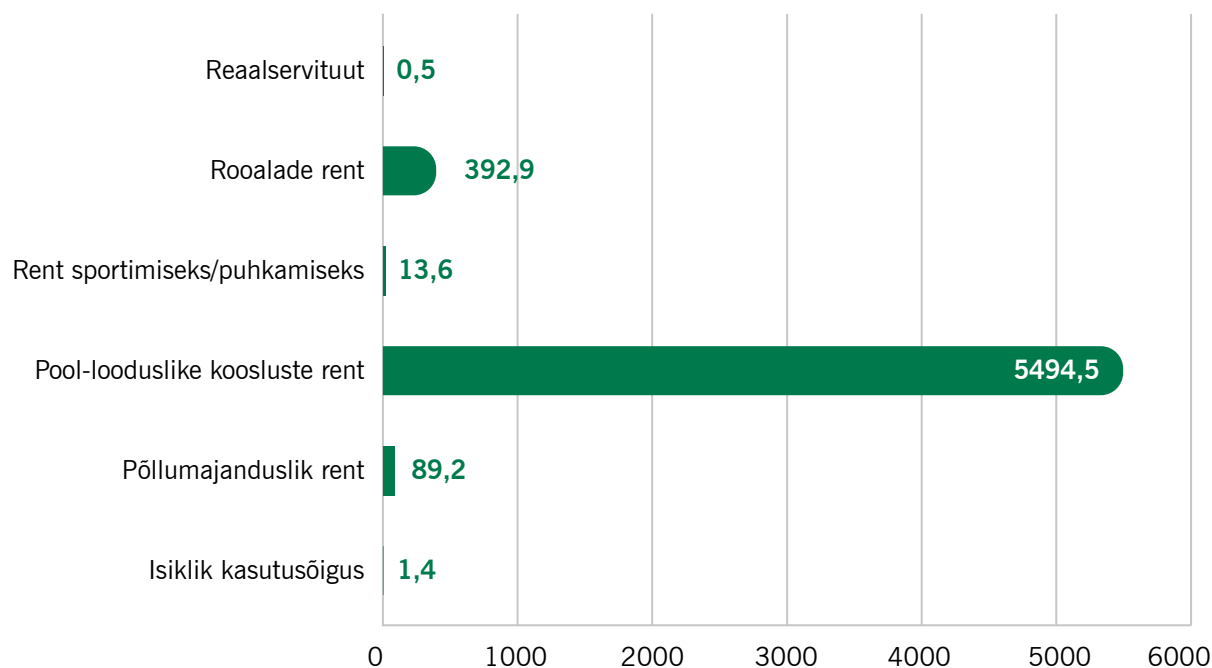
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Hetkel moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 66%, mis on 32 995 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 34%, millest suurima pindalaga on muud maad – 6022 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Saaremaa vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad poollooduslike koosluste hooldamiseks sõlmitud lepingud – ligi 5500 ha.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

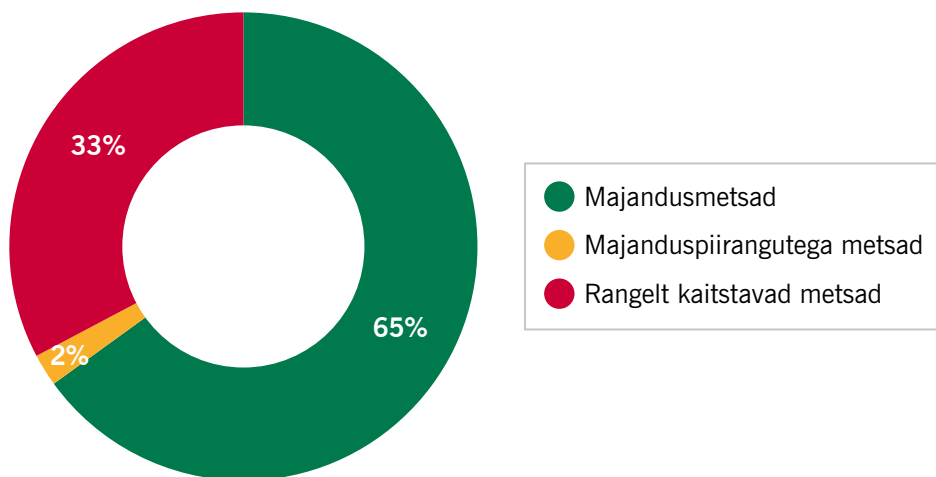
2. METSAVARUD

Saaremaa valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 32 995 ha, millest majandusmetsa on 21 445 ha, majanduspiirangutega metsa 737 ha ja rangelt kaitstavat metsa 10 802 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

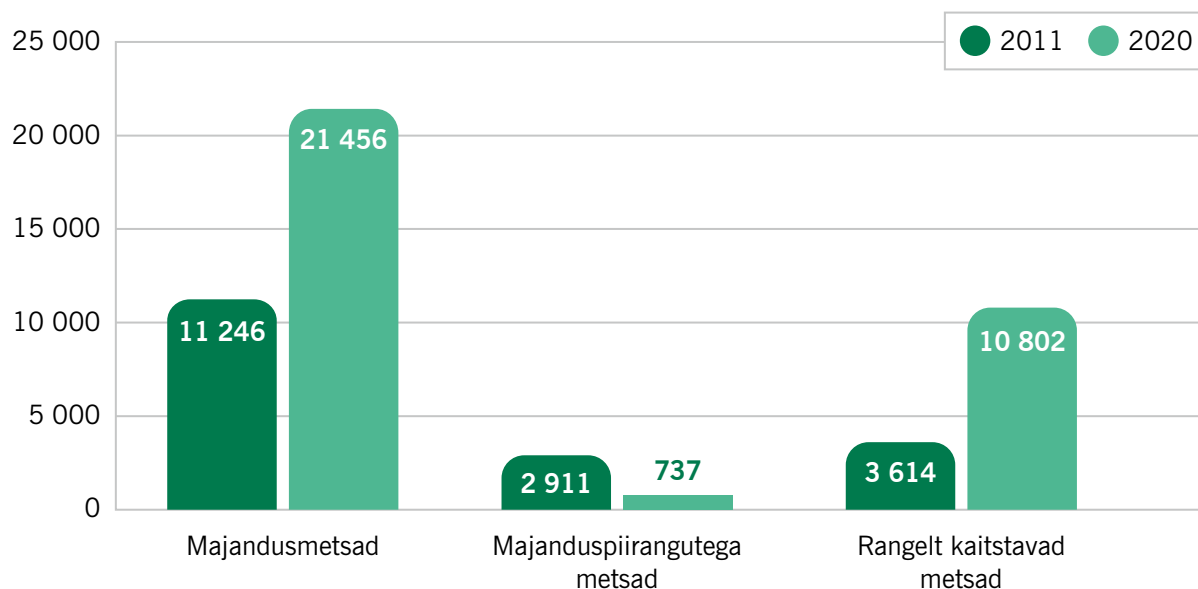
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

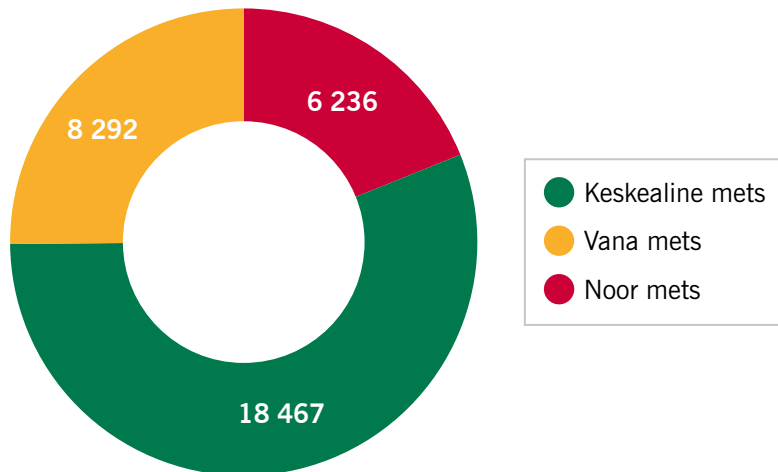
Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsükli iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

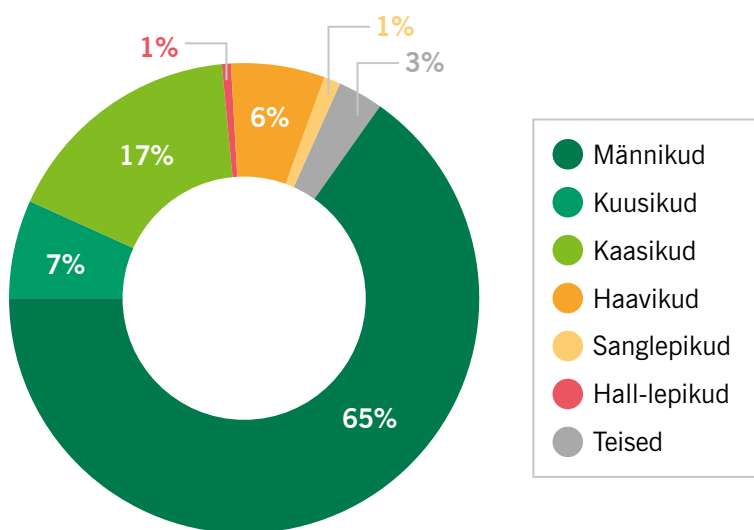
- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku Saaremaa metsadest moodustavad männikud – 65%.

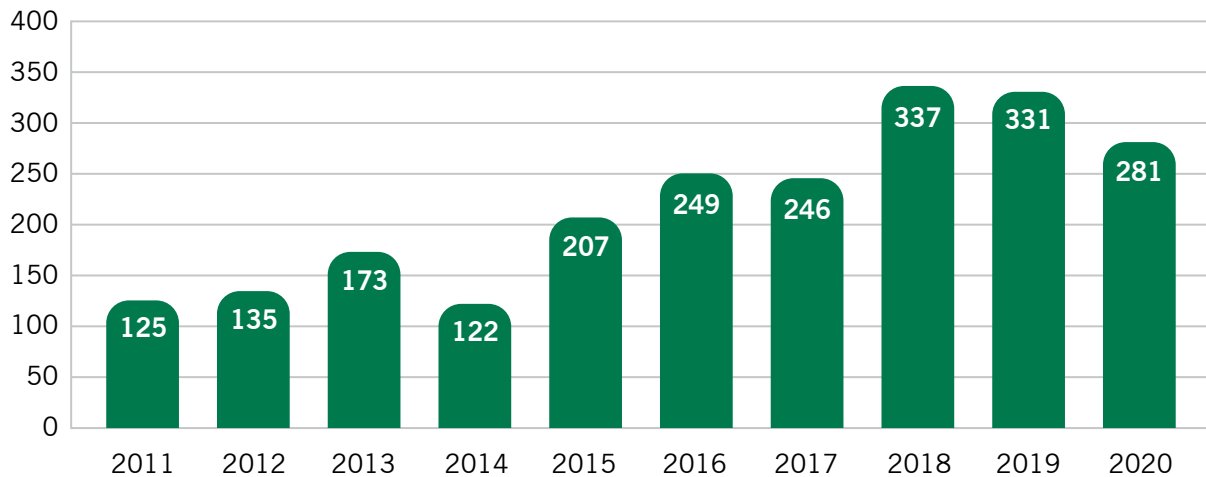

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

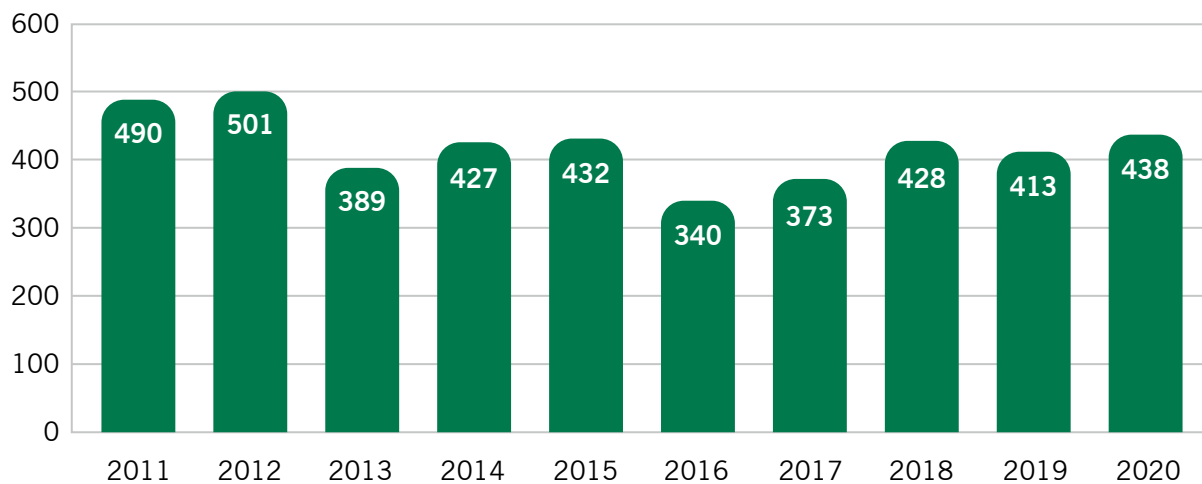
3. RAIED

Saaremaa valla riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Mõõdunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 125 kuni 337 hektarit aastas.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 340 ha kuni 501 ha aastas.

Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

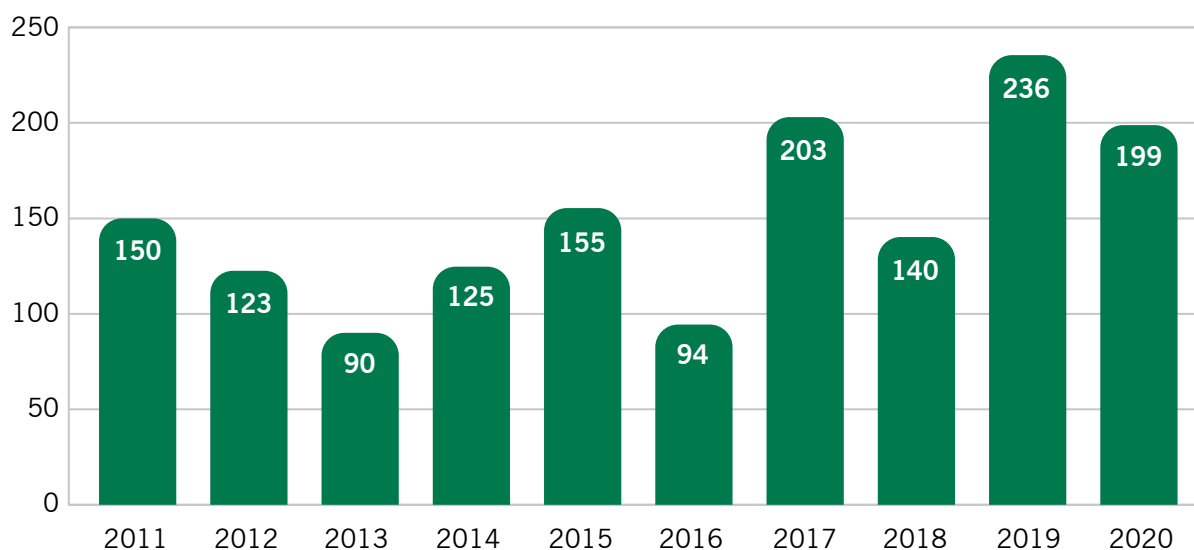

Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

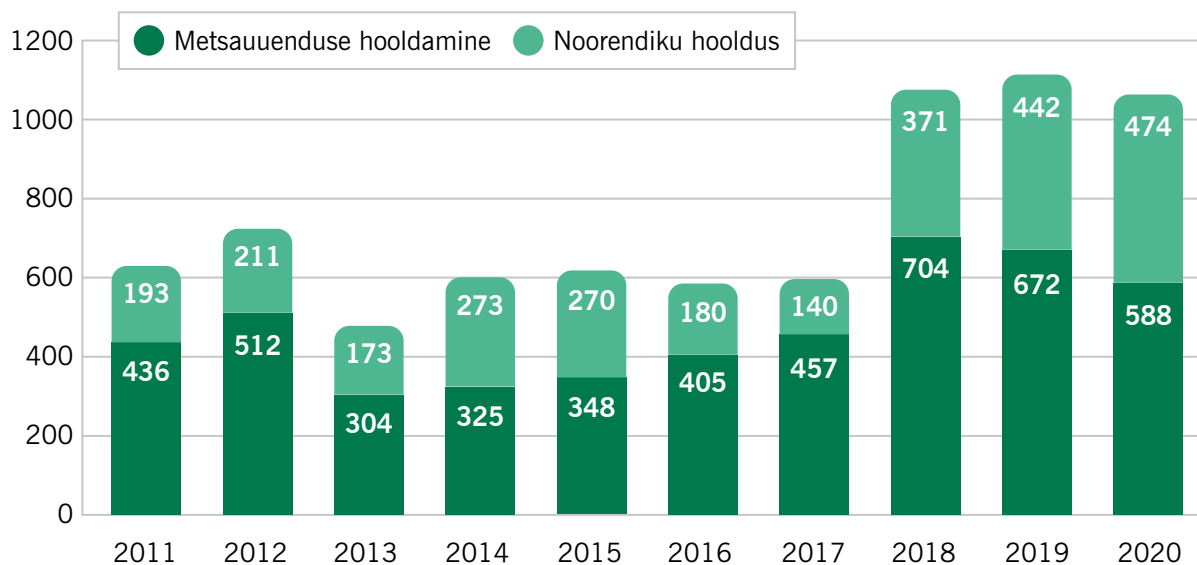
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 151 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitseteid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas.

Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitsete väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvasti seisundis olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha) ja tükiarvud (tk)
Koosluste taastamine ja hooldus	100 ha
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	93 ha
Liigi elupaiga taastamistöö kraavide sulgemine	30 m
Looduskaitsete taristu rajamine	150 m
Looduskaitsete taristu rajamine (truubid, sillad jms.)	4 tk
Looduskaitsete taristu rajamine teede ehitus	11 km
Maastiku taastamine ja hooldus	44 ha
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	1413 ha
Sookoosluse taastamistöö ja hooldus	130 ha
Sookoosluse taastamistöö kraavide sulgemine	1975 m
Sookoosluse taastamistöö paisude rajamine	19 tk

Suuremateks töödeks on Kaugatoma-Lõo loopealsete ja sooniitide taastamine, taristutest Abruca saare teede remont.

Aastatel 2021–2030 jätkab RMK poollooduslike koosluste taastamistöödega, sookoosluse taastamistööd on plaanis Koigi rabas.

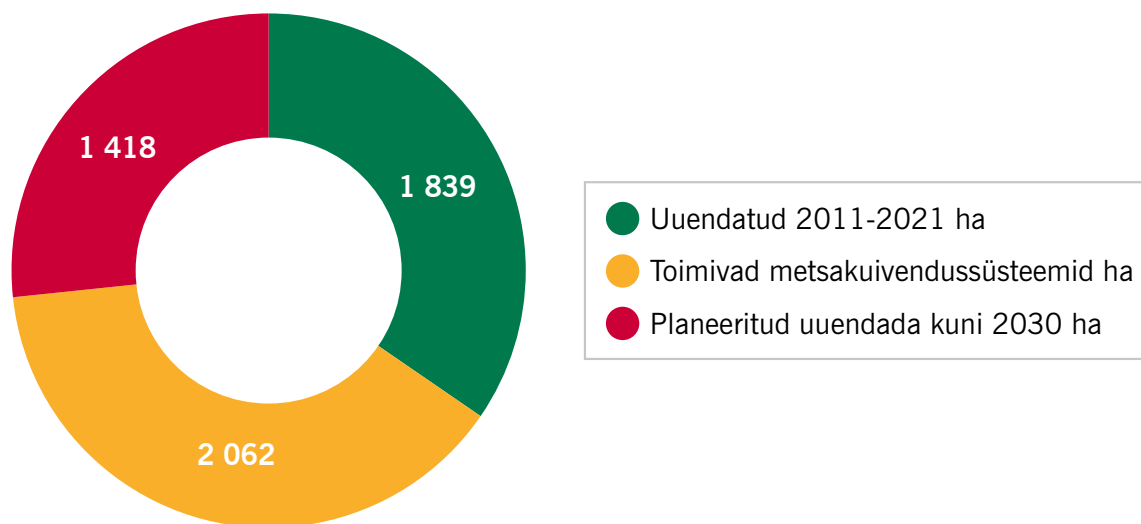
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid, ha			Metsateed, km		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
5 320	1 840	1 418	364	119	60

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jäävad Saaremaa valla territooriumile kõik Saaremaa puhkeala 31 ja Vilsandi rahvusparki 16 külastusobjekti, sh Vilsandi rahvusparki külastuskeskus.

Joonis 14. Saaremaa valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid.

Külastusmahuseire ja külastajauuringu andmetele tuginedes tehti Saaremaa valla territooriumil paiknevatele külastusobjektidele 2020. aastal 261 000 külastuskorda.

Külastuse raskuskese on koondunud valdavalt saare lääneossa. Populaarseimad külustusobjektid on Kaali meteoriidikraater, Harilaiu poolsaarel Harilaiu puhkekoht, -telkimisala ja -matkarada, Mändjala rannast Järve luideteni Taimeaia-, Järve- ja Keskranna puhkekohad, Koigi matkarada ning Meiuste telkimisala. Suureneva külustusmahuga on ka Vilsandi rahvusparki ja Viidumäe looduskaitseala külustusobjektid, mida aitab tutvustada looduses liikumist suunav ning loodusharidustegevusi pakkuv Vilsandi rahvusparki külustuskeskus Loona mõisakompleksis.

2019. aastal lõpetati Kaali puhkekohas rajakatendite uuendustööd, külustustaristu elemente uuendati Vilsandi rahvusparki Kulpri telkimisalal, Vikati lõkkekohas, Väike - Vilsandi puhkekohas ning Vilsandi rahvusparki külustuskeskuse õuealal. RMK metsaparandustalitus korraldas Tuhkana tee rekonstrueerimise, mille käigus tehti korda ka Ranna tee ning Tuhkana tee ja Ranna tee ristmikul asuv parkla. Seetõttu paranes oluliselt Tuhkana puhkekoha ja telkimisala kasutus. 2020. aastal valmis planeering ja rekonstrueeriti tervikuna Meiuste telkimisala. Lähiaastatel läheb rekonstrueerimisele Koigi õpperaja teine osa, Loodenina vaatetorn ja Veere vaateplatvorm. Ettevalmistused projekteerimiseks on töös ka Tuhkana telkimisalal, kus ühendatakse tervikuks telkimisala, puhkekoht, parkla, juurdepääsuteed rannale ja õpperada.

Viidumäe looduskaitsealal on projekteerimisel Rauna vaatetorni rekonstrueerimine ja Audaku õpperaja rekonstrueerimine.

Lähiaastatel valmib kirjeldatud marsruudina saari ja mandrit ühendav RMK matkatee Saaremaa haru, mis annab võimaluse jalgrattamatkaks ümber saare.

Külustusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://www.loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/saaremaa-puhkeala>

<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/rahvuspargid/vilsandi-rahvuspark>

Täiendav info ja külustusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Saaremaa ja Hiiumaa külustusosalade külustuskorralduskava materjalidest:

<https://www.rm.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/>

[kulastuskorralduskavad/saaremaa-ja-hiiumaa-kulastusalad](https://www.rm.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/saaremaa-ja-hiiumaa-kulastusalad)

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

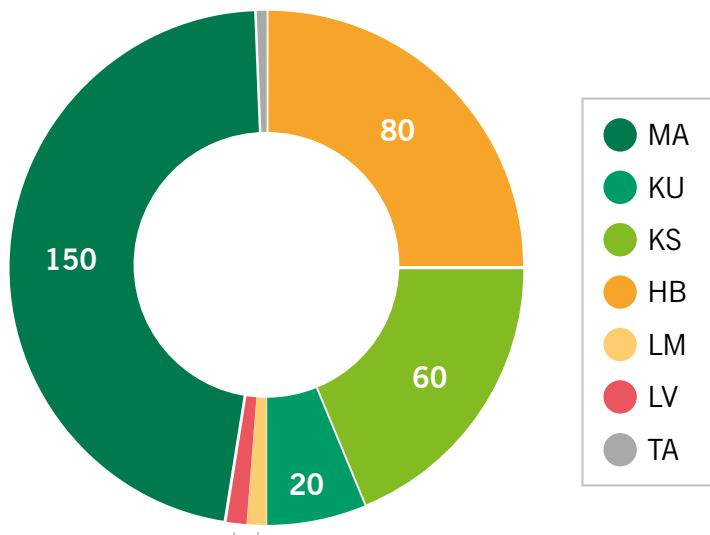
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Vanad kohanimed	119
Põlised talukohad	72
Külatänavad, karjatanumad	30
Vanad geodeetilised märgid	28
Põlised metsateed, jalgrajad, hobuseeed	19
Vahtkondade kordonid	18
Ajaloolised piirimärgid	17
Kiviaiad, tarad	17
Asundustalud	16
Maanteed	14
Muud (76 tüüpi)	235
Kokku	585

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

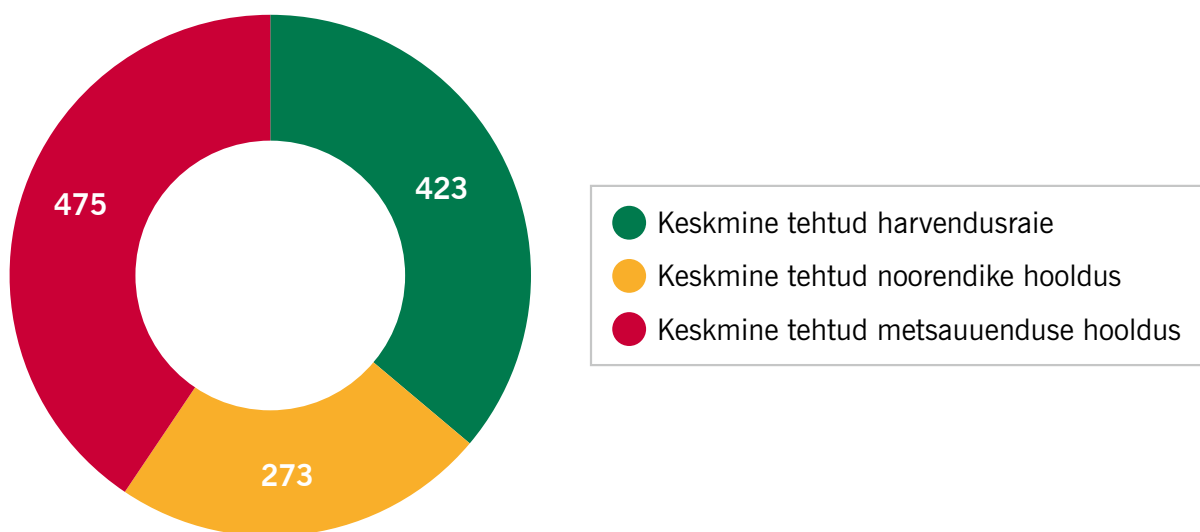
Arvestades Saaremaa valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskeltläbi 310 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

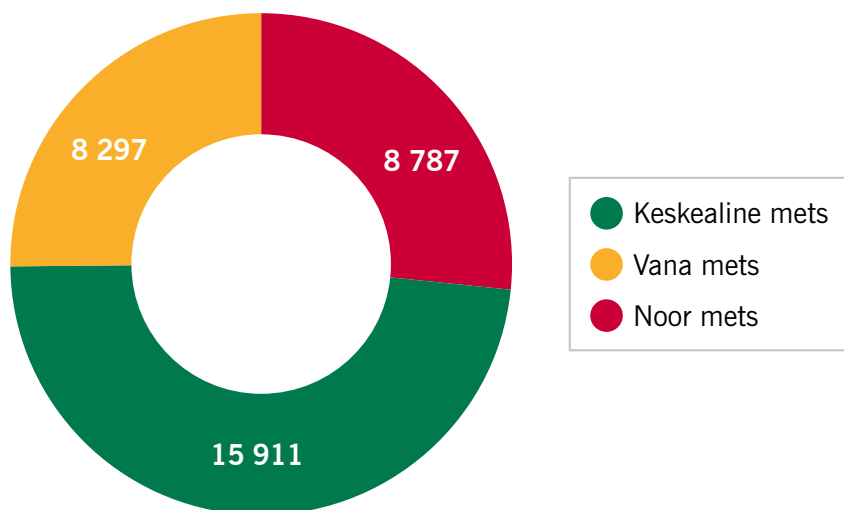
Metsa hoolduse prognoositav maht aastas on 1170 hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

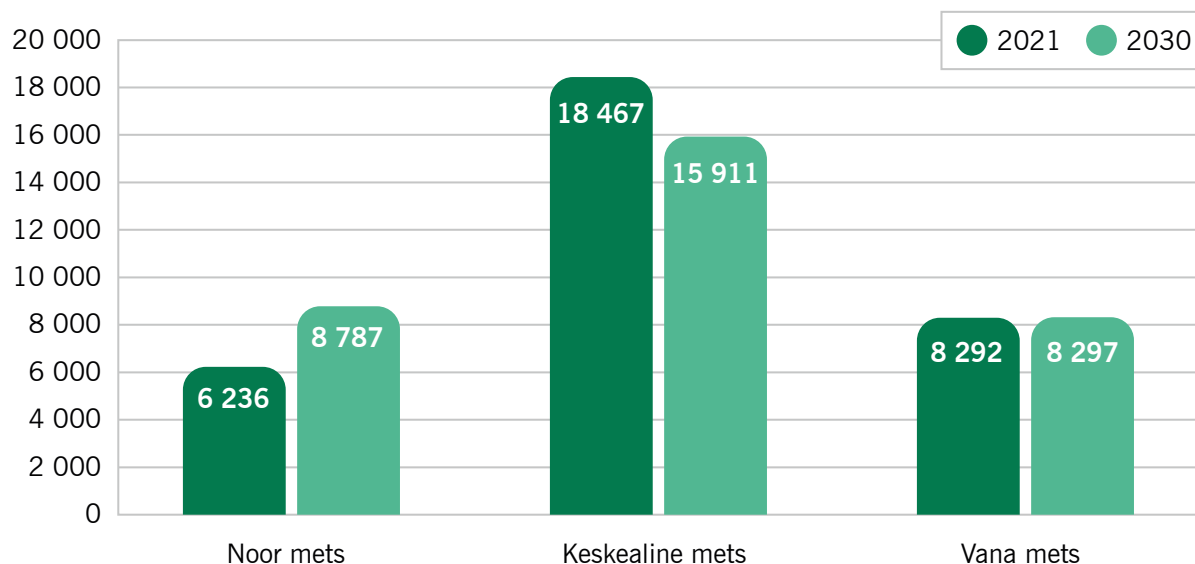
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18. Noore metsa osakaal on kasvamas, vana metsa pindala jääb üsna samaks.

Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos 2021.–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Saaremaa vallas käsitletakse omavalitsusega läbi arutatult kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa aladena:

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala nimetus	Pindala, ha
Karujärve	377
Linnulahe ja Loode tammiku	740
Orissaare terviseraja	107
Praakli küla	195
Tuhkana	46
Abruka küla	451
Meiuste	29
Triigi küla	162
Harilaiu	480
Konati matkaraja	54
Veere küla	37
Abula matkaraja	144
Koigi matkaraja	16
Viidumäe	87
Vilsandi küla	308
Kuuse küla	10
Mullutu küla	36
Järve ranna	104
Lindmetsa küla	63
Veere telkimisala	17
Kokku, ha	3463

Riigimetsade kaart Saaremaa territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Saaremaa%20vald&adshow=1&adfit=1>